Program „Przeszłość i dziś”. Szczegółowe wymagania programowe

Wymagania do poszczególnych poszczególnych działów programowych są uporządkowane analogicznie do układu materiału w podręczniku Aleksandra Nawareckiego i Doroty Siwickiej *Przeszłość i dziś. Literatura – język – kultura. Liceum i technikum. Klasa 2, część 1*. Zakres podstawowy i rozszerzony. Zapis wymagań odpowiada (z drobnymi wyjątkami) koncepcji podręcznika. Kształcenie literackie i kulturowe jest w większości powiązane z kształceniem językowym i tworzeniem wypowiedzi. Kilka zagadnień językoznawczych (i związane z nimi wymagania) zgrupowano w osobnym dziale pod nagłówkiem *Kształcenie językowe*. Zamieszczony tam materiał odpowiada tematom poświęconym w planach i rozkładach wyłącznie treściom kształcenia językowego.

Klasa 2, część 1

Dział programowy. Tematyka i problematyka	**Wymagania podstawowe** oceny: dopuszczający i dostateczny	**Wymagania ponadpodstawowe** oceny: dobry i bardzo dobry
I. ROMANTYZM **Uczeń:**		
1. Przełom romantyczny, czyli kryzys cywilizacji rozumu.	– rozumie podstawy periodyzacji literatury; sytuuje utwory literackie i teksty kultury w epoce romantyzmu – wyjaśnia terminy: romantyzm, preromantyzm, historyzm, gotycyzm, osjanizm, walterskotyzm; poprawnie używa ich w swoich wypowiedziach, podaje przykłady – charakteryzuje krajobraz romantyczny – wymienia najważniejszych twórców, którzy zapoczątkowali przełom romantyczny – ogólnie charakteryzuje literaturę burzy i naporu – omawia kryzys racjonalizmu i odkrywanie sfer nadprzyrodzonych jako podstawę epoki romantyzmu – *szerzej wyjaśnia, czym był romantyczny mistycyzm – znajduje potrzebne informacje w różnych źródłach wiedzy, porządkuje je – korzysta z zasobów multimedialnych, krytycznie ocenia zawartość źródeł internetowych – korzysta z literatury naukowej (fragment eseju) – tworzy spójne wypowiedzi na temat przełomu romantycznego – porządkuje informacje w problemowe całości – redaguje definicję, hasło encyklopedyczne, notatkę syntetyzującą	– omawia filozoficzne podłoże romantyzmu – wskazuje źródła romantycznego zainteresowania średniowieczem i mitami Północy – omawia romantyczne fascynacje mitami jako źródłem archetypów i toposów – *wyjaśnia romantyczną symbolikę mitu prometejskiego – *wyjaśnia, na czym polegała rewolucja estetyczna romantyzmu – odczytuje dzieła malarstwa romantycznego – *porównuje teksty kultury romantyczne i klasycystyczne – gromadzi i przetwarza informacje na temat epoki romantyzmu, sporządza bazę danych
2. J.W. Goethe, *Faust*. Pochwała twórczej aktywności.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów *Fausta*; rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – charakteryzuje *Fausta* jako dramat; określa konwencję utworu – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu (bohaterowie, akcja, wątki, motywy); interpretuje je – charakteryzuje bohaterów utworu – podaje podstawowe informacje o Goethem	– wyjaśnia, czym jest mit człowieka faustycznego – *wskazuje obecność nawiązań do Fausta, w tym – mitu faustycznego w różnych tekstach kultury współczesnej – *dostrzega aluzje literackie i objaśnia ich znaczenie – wyjaśnia, dlaczego Mefistofeles został nazwany „duchem, który przeczy” – porównuje sposób ukazania szatana (i motywu kuszenia) w różnych źródłach ⇒

	– streszcza historię Fausta – interpretuje fragmenty *Fausta*, wykorzystując potrzebne konteksty – dostrzega w utworze obecność toposów (np. wędrówki) i *archetypów; odczytuje ich symboliczne znaczenia – wykorzystuje potrzebne konteksty do interpretacji utworu (np. biograficzny, literacki, filozoficzny, kulturowy) – wyjaśnia przesłanie utworu: pochwałę twórczej aktywności i pracy na rzecz społeczeństwa, krzewienie postępu – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne – buduje spójne wypowiedzi argumentacyjne na temat *Fausta* – formułuje tezy i argumenty w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych – tworząc własne teksty, stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej	– rozpoznaje w utworze nawiązania do tradycji biblijnej; – *interpretuje sposób przekształcenia motywów biblijnych – *przedstawia i interpretuje filozoficzną problematykę utworu – *wyjaśnia funkcje dwu prologów utworu – porównuje budowę *Fausta* z budową tragedii antycznej
3. Twórczość Angielskich Poetów Jezior. ***W. Wordsworth, *Preludium*** (fragm.) ***Samuel Coleridge *Pieśń o starym żeglarzu*** (fragm.).	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem twórczości Angielskich Poetów Jezior (wybranych fragmentów) – *wskazuje przedstawicieli Angielskich Poetów Jezior i określa wpływ ich twórczości na rozwój romantyzmu – *interpretuje poznane fragmenty wierszy: *odczytuje symboliczne funkcje występujących w nich motywów *rozpoznaje w tekstach środki artystyczne i określa ich funkcje *dostrzega nawiązania biblijne i określa ich funkcje – *określa i porównuje sposób przedstawienia natury we fragmencie wiersza Wordswortha i na obrazie Constable'a	– *samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje o Angielskich Poetach Jezior i fragmenty ich utworów – *prezentuje znalezione materiały, wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji – *przedstawia (na przykładach) romantyczne związki poezji z muzyką i malarstwem – *w czytanych utworach odnajduje romantyczne pojmowanie natury
4. A. Mickiewicz, *Oda do młodości.* Bunt młodych. Młodość jako wartość. Spór klasyków z romantykami. Apoteoza młodości.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem *Ody do młodości*; rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – odczytuje utwór w kontekście sporu romantyków z klasykami, wskazuje hasła i idee filomackie – interpretuje *Odę*…, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, filozoficzny, egzystencjalny) – dostrzega w utworze treści symboliczne, interpretuje je – analizuje budowę utworu, wskazuje antynomie – wskazuje w utworze środki artystyczne i określa ich funkcje – odczytuje głośno utwór z właściwą dykcją i intonacją – *rozpoznaje prozodyczne elementy stylu utworu (intonację, dynamikę, rytmizację); określa ich funkcje – określa cechy romantyczne i klasyczne utworu – wskazuje w utworze gatunkowe cechy ody i *interpretuje sposób ich zmodyfikowania – *dostrzega w utworze przenikanie się konwencji romantycznej i klasycystycznej – rozpoznaje patos i określa jego funkcję – odczytuje ideowy przekaz dzieła (np. apoteozę buntu i rewolucji) – rozpoznaje w utworze wartości uniwersalne, dostrzega ich związek z problematyką dzieła – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych – pisze rozprawkę tematycznie związaną z *Odą do młodości* – wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi	– wskazuje filozoficzne konteksty *Ody*… – interpretuje obecne w wierszu motywy (np. lotu), wskazując ich tradycje kulturowe – dostrzega w utworze metafory (np. ognia, lodu) i odczytuje ich znaczenia, *w celu pogłębionego odczytania dzieła – rozpoznaje obecność motywów antycznych i biblijnych; interpretuje ich znaczenia symboliczne – porównuje ody Mickiewicza i Schillera – szerzej przedstawia kontekst polemiki romantyków z klasykami – wskazuje cytaty z *Ody*…, które są obecne w naszym dziedzictwie kulturowym; interpretuje je – *pisze esej (np. na temat różnych przedstawień młodości tekstach kultury)

5. J. Słowacki, *Kordian*. Bohater w poszukiwaniu wartości. Jaskółczy niepokój młodzieńczego serca. Bohater na szczycie i w podziemiach. Etyczny wymiar czynu.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści *Kordiana* – streszcza utwór, analizuje jego budowę – rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – *interpretuje funkcje kompozycji utworu – rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego (akcja, bohaterowie, wątki, motywy…) – wykorzystuje kontekst historyczny, biograficzny, egzystencjalny, biblijny do odczytania utworu – charakteryzuje *Kordiana* jako dramat romantyczny; rozpoznaje konwencje poszczególnych scen *i określa ich funkcje – rozpoznaje w utworze patos, tragizm, ironię i groteskę, określa ich funkcje – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów dramatu (m.in. rozterki Kordiana w akcie I, monolog Kordiana na szczycie Mont Blanc, polemikę Kordiana z Prezesem, wahania Kordiana przed zabójstwem cara) – dostrzega treści symboliczne poszczególnych scen (w tym – symbolikę miejsc, w których się rozgrywają), odczytuje je – charakteryzuje Kordiana jako bohatera romantycznego, wskazuje źródła jego tragizmu – przedstawia emocje i przeżycia wewnętrzne Kordiana w poszczególnych scenach; wskazuje środki stylistyczne i językowe, którymi są oddane – wyjaśnia przyczyny klęski Kordiana – rozpoznaje obecne w *Kordianie* motywy literackie i toposy (np. wędrówka, motywy demonologiczne) i określa ich funkcje w utworze – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne i narodowe; określa ich związek z problematyką dzieła – zabiera głos w dyskusji nt. postawy i decyzji Kordiana – *wyjaśnia, dlaczego *Kordiana* możemy uważać za dramat historyczny, psychologiczny i historiozoficzny – *określa, jaki obraz narodu polskiego wyłania się z *Kordiana* – *wskazuje obecne w dramacie siły, które mają wpływ na rozwój historii – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych – pisze rozprawkę (wypowiedź argumentacyjną) dotyczącą *Kordiana*, wykorzystując wiadomości z podręcznika o tej formie wypowiedzi – wykorzystuje wiedzę z zakresu frazeologii i składni w analizie fragmentów dramatu oraz w tworzeniu własnych wypowiedzi	– interpretuje i wartościuje sposoby kreowania świata przedstawionego (akcja, bohaterowie, wątki, motywy…) – *dostrzega w *Kordianie* przenikanie się konwencji – *objaśnia, na czym polega synkretyzm utworu, dostrzegając jego odmiany (gatunkowy i rodzajowy) – wykorzystuje kontekst literacki, historycznoliteracki, kulturowy, polityczny i filozoficzny do interpretacji utworu – wyjaśnia termin „choroba wieku"; odnosi go do postaci Kordiana – *charakteryzuje Kordiana, wykorzystując konteksty literackie (np. postać Hamleta) – wskazuje poetyckie wykładniki artystycznego stylu J. Słowackiego – rozpoznaje w utworze nawiązania biblijne i *interpretuje je, określając ich funkcje w przekazie dzieła – *porównuje teksty kultury (malarstwo i fragmenty *Kordiana*), wykorzystując różne konteksty – *w sposób pogłębiony wyjaśnia, na czym polegał tragizm Kordiana i ukazany w utworze „dramat czynu" – *analizuje sposoby i funkcje ukazanych w dramacie elementów historii – *na podstawie dramatu określa, jaka była romantyczna koncepcja historii – analizuje aksjologiczną płaszczyznę utworu, dostrzega w nim dialog wartości – pisze recenzję obejrzanego spektaklu teatralnego (*Kordiana*) – *przedstawia sceniczne realizacje dramatu Słowackiego (lub ich fragmenty) i porównuje je z literackim pierwowzorem – *analizuje Kordiana jako dzieło teatralne – *rozpoznaje i analizuje indywidualny styl Słowackiego, wskazując charakterystyczne dla poety środki stylistyczne i językowe – samodzielnie poszukuje tekstów naukowych, które pozwolą mu pogłębić odczytanie dzieła
6. G. Byron, *Giaur* (fragmenty). Bohater bajroniczny i świat jego wnętrza.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów utworu, rozpoznaje jego tematykę i problematykę – dostrzega związek *Giaura* z ideami romantyzmu (m.in. z kultem wolności), a także ze zjawiskami historycznymi i egzystencjalnymi – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu; w postaci Giaura wskazuje cechy bohatera romantycznego – charakteryzuje Giaura jako nowy typ bohatera literackiego – *wyjaśnia termin: bohater bajroniczny – w czytanych fragmentach wskazuje i interpretuje środki kompozycyjne, stylistyczne i językowe	– *w pogłębiony sposób charakteryzuje postać bohatera – interpretuje utwór (fragmenty), wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny) – wskazuje w tekście środki stylistyczne i językowe służące dynamizacji obrazu poetyckiego – *odwołując się do tekstu *Giaura*, przedstawia powieść poetycką jako romantyczny gatunek synkretyczny – wskazuje cechy eseju (w tekście J.M. Rymkiewicza), *analizuje jego strukturę i sposób prowadzenia wywodu ⇒

	– rozpoznaje *Giaura* jako powieść poetycką, wskazuje cechy gatunkowe utworu – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje – rozpoznaje strukturę tekstu naukowego (główną myśl, sposób prowadzenia wywodu, argumentację) – pisze rozprawkę (np. związaną ze sposobem ukazania w literaturze młodości, buntu, jednostki…)	– *pisze esej na temat postawy buntu w literaturze i sztuce różnych epok
7. A. Mickiewicz, *Romantyczność*; ballady poznane w szkole podstawowej, np. ***Lilie*, *Świteź*, *Świtezianka*.** Ballada – pierwsza forma romantyczna. *P*oetycki manifest romantyzmu. Romantyczny świat duchów i wyzwolonej wyobraźni.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści ballad Mickiewicza (w tym – poznanych w szkole podstawowej) – rozpoznaje tematykę i problematykę ballad oraz ich związek z programem romantyzmu oraz zjawiskami egzystencjalnymi i estetycznymi – w balladzie *Romantyczność* dostrzega cechy manifestu, wskazuje idee i postawy romantyczne – wyjaśnia terminy i pojęcia: ludowość, irracjonalizm, spirytualizm, indywidualizm, bunt przeciw konwencjom; wykorzystuje je w interpretacji ballad – *wyjaśnia, dlaczego *Romantyczność* ma charakter programowy, odczytując zawarte w niej poglądy filozoficzne – rozpoznaje w balladach sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce wydarzeń, fabuła, bohaterowie, wątki itp.) oraz narracji – *określa, na czym polega nowatorstwo kreacji bohaterki – porównuje ballady Mickiewicza, określa cechy wspólne i różnice – interpretuje ballady, wskazując w nich elementy typowe dla romantycznego widzenia świata – *w komentarzu do ballady wykorzystuje wiadomości historyczne i biograficzne – w tekście ballad wskazuje środki stylistyczne i językowe (leksykalne, słowotwórcze, fleksyjne, składniowe), określa ich funkcje – wskazuje w tekście archaizmy, regionalizmy i elementy stylu potocznego – wskazuje cechy ballady romantycznej (synkretyzm rodzajowy, ludowość, śpiewność, nastrojowość, tajemniczość, „cudowność") – *odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w *Romantyczności* i innych balladach – charakteryzuje romantyczne widzenie natury oraz romantyczny świat duchów i ich funkcje w balladach, odnosi do malarstwa romantycznego – *interpretuje obrazy zawierające motywy tajemnicze i irracjonalne – *wyjaśnia, jaką rolę odegrały Mickiewiczowskie *Ballady i romanse* w kształtowaniu się polskiego romantyzmu – wyszukuje i przetwarza informacje z tekstu naukowego – tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat ballad (ustne i pisemne); formułuje tezy i uzasadnia je, odwołując się do tekstów – pisze: definicje, notatkę syntetyzującą – pisze rozprawkę na temat utworów obrazujących prawdę, że „nie masz zbrodni bez kary" – przedstawia wpisane w ballady wartości uniwersalne, określa ich związek z problematyką dzieł	– interpretuje i wartościuje sposoby kreowania świata przedstawionego oraz narracji w balladach Mickiewicza – wykorzystuje w interpretacji ballad potrzebne konteksty: historyczny (polemika romantyków z klasykami), literacki (np. motto z Szekspira), biograficzny (filomaci i filareci), kulturowy, filozoficzny – charakteryzuje balladę jako romantyczny gatunek synkretyczny – *dostrzega w balladach przemiany konwencji gatunku – charakteryzuje i komentuje język i styl ballad Mickiewicza – wyjaśnia, dlaczego romantycy włączali do swoich utworów elementy stylu potocznego, regionalizmy i prowincjonalizmy – charakteryzuje główne prądy filozoficzne epoki i rozpoznaje ich echa w utworze – *wykorzystuje konteksty filozoficzne, objaśniając romantyczny sposób widzenia świata wpisany w balladę – odczytuje dzieła malarstwa romantycznego jako kontekst ballady; *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł sztuki – porównuje ballady Mickiewicza, określa cechy wspólne i różne – *porównuje ballady Mickiewicza i malarstwo romantyczne, uwzględniając różnorodne konteksty – w swych wypowiedziach poprawnie używa terminów: mistycyzm, spirytualizm, metafizyka, irracjonalizm – analizuje konstrukcję narratora w balladach romantycznych – *rozumie pojęcie aluzji literackiej, wskazuje aluzje w czytanych balladach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – na podstawie ballad wyjaśnia, jaki obraz ludu stworzyli romantycy – *na podstawie ballad Mickiewicza wskazuje powiązania wartości etycznych (przekaz) i estetycznych (poetyka utworu) – podaje przykłady romantycznego zainteresowania baśniami, legendami i podaniami ludowymi oraz mitami – *wskazuje związek romantycznych ballad z mitologią Północy, a także z wyobraźnią mityczną i baśniową – *pisze interpretację porównawczą wybranych ballad – realizuje projekt edukacyjny: gromadzi materiały na temat ballad Mickiewicza (i innych), interpretuje dzieła, wykorzystując różne konteksty, przygotowuje prezentacj (w tym – inscenizację ballady)

8. *J.W. Goethe, *Król olch*. ***E.A. Poe, *Portret owalny*.** Niesamowitość i groza. Nocne sny i koszmary. Literatura gotycka.	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworów, – *przedstawia ich tematykę i problematykę oraz związek z romantycznym widzeniem świata – *interpretuje utwory, wykorzystując różnorodne konteksty (literacki, filozoficzny, kulturowy itp.) – *rozpoznaje utwór Goethego jako balladę romantyczną, rozpoznaje jej konwencję – *rozpoznaje w utworach sposoby kreowania świata przedstawionego i określa jego funkcję oraz narracji – *przedstawia romantyczny świat nadprzyrodzony, jego źródła i funkcję w balladzie Goethego – *wyjaśnia terminy: oniryczność, wyobraźnia oniryczna, gotycyzm, literatura gotycka; wykorzystuje je w interpretacji utworów – *rozpoznaje w tekście środki stylistyczne i określa ich funkcje – *rozpoznaje konwencję literacką opowiadania Poego – *wskazuje kompozycyjne i literackie źródła efektu niesamowitości i grozy – *formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych – *porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – *odczytuje pozaliterackie teksty kultury (portret romantyczny, film grozy – horror), stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki	– *analizuje język i styl utworów – *wskazuje stylistyczne i wersyfikacyjne wykładniki emocjonalności wiersza Goethego – *porównuje teksty kultury (poezję, malarstwo, muzykę) w różnych kontekstach – *pisze recenzję wybranego horroru, uwzględniając właściwości gatunku – *rozpoznaje w utworach motywy, na których opiera się ich kompozycja; określa ich funkcję – *wskazuje specyficzne cechy portretu romantycznego – *w interpretacji utworów przedstawia propozycję ich odczytania, formułuje argumenty na podstawie tekstu i kontekstów – *wykorzystuje tekst naukowy (M. Janion) w interpretacji utworu literackiego i dzieła sztuki – *sięga do literatury naukowej, aby pogłębić wiedzę o omawianych twórcach i ich dziełach; samodzielnie poszukuje informacji w różnych źródłach
9. Jak przygotować bibliografię i przypisy?	– wyjaśnia, czym są przypis i bibliografia – wymienia elementy przypisu i ich kolejność – poszukuje literatury na wskazany temat (np. dotyczący wczesnego romantyzmu); sporządza bibliografię – sporządza przypis bibliograficzny (książki jednego i kilku autorów, artykułu w pracy zbiorowej, artykułu w czasopiśmie, źródła internetowego) – zna skróty i sformułowania stosowane w przypisach – poszukuje literatury na wskazany temat (np. dotyczący wczesnego romantyzmu, stylu naukowego itp.); sporządza bibliografię	– rozróżnia przypisy bibliograficzne i wyjaśniające – porównuje różne warianty sporządzania przypisów
10. A. Mickiewicz, *Rozmowa*, *Dobranoc*. Jak mówić o miłości?	– analizuje utwory należące do romantycznej liryki miłosnej: • wskazuje dominantę kompozycyjną każdego z wierszy • określa rodzaj liryki, sytuację liryczną, kreację podmiotu lirycznego, nadawcy itp. • formułuje hipotezę interpretacyjną i znajduje w tekście miejsca na jej poparcie • rozpoznaje gatunek literacki i jego związek z charakterem utworu • rozpoznaje środki stylistyczne i określa ich funkcje – lokalizuje utwory wśród tendencji i zjawisk literatury romantycznej – definiuje terminy: sonet, erotyk – *wskazuje w utworach elementy sentymentalne i romantyczne – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych za pomocą odpowiednich konstrukcji – swoje wnioski ujmuje w formę rozprawki	– wykorzystuje do interpretacji kontekst macierzysty wiersza (w tym – kontekst biograficzny) – na podstawie tekstów określa cechy romantycznego języka miłości – *dokonuje spójnej analizy i interpretacji utworów – charakteryzuje „ja" liryczne omawianych wierszy – przedstawia i porównuje różne sposoby wyrażania miłości w literaturze; odwołuje się do znanych utworów z różnych epok – swoje wnioski ujmuje w formie wypowiedzi argumentacyjnej lub *eseju – *porównuje sonety Mickiewicza z sonetami Petrarki, Morsztyna i innych poetów (pod względem budowy i kompozycji)

11. W. Goethe, *Cierpienia młodego Wertera.* Miłość ponad wszystko. Ogień i łzy Wertera. Między sentymentalizmem a romantyzmem.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu Goethego, rozpoznaje jego tematykę i problematykę – sytuuje utwór wśród tendencji i zjawisk literatury europejskiej XVIII wieku – charakteryzuje postać Wertera, odwołując się do treści utworu (przytaczając cytaty) – opisuje jego uczucia i przeżycia wewnętrzne – analizuje źródła cierpień bohatera – określa przyczyny jego osamotnienia – wskazuje cechy sentymentalne i romantyczne bohatera i powieści – określa źródła tragizmu bohatera – analizuje obrazy przyrody, odnosząc je do stanów psychicznych bohatera – analizuje relacje Wertera z naturą i innymi ludźmi – na podstawie powieści wyjaśnia (*definiuje) terminy: powieść epistolarna, werteryzm, kochanek sentymentalny, kochanek romantyczny, romantyczny indywidualizm – *charakteryzuje powieść epistolarną jako gatunek literacki; wskazuje jej miejsce w literaturze europejskiej – charakteryzuje wzorzec miłości przedstawionej w utworze – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (w tym: biograficzny, literacki, kulturowy, *filozoficzny) – wykorzystuje kontekst romantycznej epistolografii miłosnej (np. listy Z. Krasińskiego do D. Potockiej) – interpretuje fragmenty *Cierpień młodego Wertera*, *odnajdując w nim cechy typowe dla epistolografii romantycznej – śledzi funkcjonowanie w utworze motywu serca i określa jego funkcje – wskazuje nieszczęśliwą miłość jako ważny składnik biografii romantycznej – tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: wypowiedź argumentacyjna, rozprawka, notatka syntetyzująca – stosuje zasady poprawności językowej w tworzeniu własnych tekstów – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębienia odczytania dzieła	– charakteryzuje bohatera werterowskiego (jako nowy typ bohatera literackiego) – odwołując się do utworu, wyjaśnia pojęcie bólu istnienia (*Weltschmerz) – wymienia lektury Wertera i przedstawia związany z nimi przekaz – wskazuje związki formy powieści i sposobu prowadzenia narracji z przesłaniem utworu – interpretuje treści symboliczne utworu – *syntetycznie charakteryzuje wpisany w utwór obraz świata, społeczeństwa, natury – *wskazuje związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych – *interpretuje powieść w kontekście filozoficznym (odwołuje się do romantycznych koncepcji bytu i natury) – w sposób syntetyczny przedstawia romantyczną koncepcję miłości – opracowuje portrety psychologiczne bohaterów – porównuje systemy wartości Wertera i Alberta – *analizuje przyczyny popularności powieści – *porównuje język listów romantycznych z językiem współczesnych e-maili (lub SMS-ów) – wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki emocjonalności – wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji i składni w analizie tekstu utworu – rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu (i jego funkcję w budowaniu znaczeń) – *rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła (*Cierpień młodego Wertera*) – *sięga do literatury naukowej (w tym – samodzielnie znalezionych pozycji), by pogłębić zrozumienie utworu – *wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji utworu literackiego i dzieła sztuki
12. A. Mickiewicz, IV część *Dziadów.* Miłość romantyczna i książki zbójeckie. **A. Mickiewicz, II część *Dziadów*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej).	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści IV części *Dziadów* – rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – wskazuje związek utworu ze zjawiskami typowymi dla literatury romantyzmu (dostrzega m.in. mistycyzm, spirytualizm, irracjonalizm, indywidualizm) – rozpoznaje sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego, interpretuje je i wartościuje – przedstawia czas, miejsce i scenerię wydarzeń; określa ich funkcje – wskazuje związki IV i II części *Dziadów* – rozpoznaje konwencje literackie II i IV części *Dziadów,* określa ich cechy – charakteryzuje Gustawa jako kochanka romantycznego – określa cechy miłości romantycznej – analizuje dyskusję Pustelnika i Księdza jako dialog światopoglądów i wartości	– interpretuje kreację Gustawa, wskazując w niej cechy romantyczne i sentymentalne – porównuje Gustawa z bohaterami II części *Dziadów* – porównuje Gustawa z Werterem (wykorzystuje terminy: werteryzm, bohater werterowski) – wymienia i komentuje lektury Gustawa; *interpretuje motyw *książek zbójeckich* – analizuje język i styl monologów Gustawa – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl utworu – interpretuje IV cz. *Dziadów* jako utwór o dążeniu do poznania natury rzeczy (*dostrzega płaszczyznę epistemologiczną dzieła) – rozpoznaje w utworze obecność motywów biblijnych, określa ich funkcje – interpretuje funkcjonowanie w utworze romantycznego motywu szaleństwa ⇒

	– w analizowanych fragmentach wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje, m.in. wskazuje stylistyczne i językowe wykładniki uczuć Gustawa – rozpoznaje tragizm, patos, ironię, autoironię; wskazuje ich wartościujący charakter – dostrzega i interpretuje elementy symboliczne – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (w tym: biograficzny, literacki, kulturowy, *filozoficzny) – określa wpisaną w utwór wizję świata – *porównuje sposoby ukazania miłości tragicznej w utworach z różnych epok – *przedstawia romantyczną koncepcję magnetyzmu serc – rozpoznaje utwór jako dramat romantyczny, wskazuje charakterystyczne cechy – *porównuje dramat romantyczny (II i IV część *Dziadów*) z operą – *wskazuje analogie kompozycyjne II i IV części *Dziadów* – czyta ze zrozumieniem teksty naukowe, wykorzystuje zawarte w nich informacje do pogłębienia odczytania utworu – pisze wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę) zawierającą wnioski z interpretacji utworu	– *rozpoznaje w utworze aluzje literackie i określa ich znaczenie – wykorzystuje (*znalezione samodzielnie) informacje z różnych źródeł do pogłębionego odczytania IV cz. *Dziadów* – *wyjaśnia miejsce miłości w romantycznej filozofii życia – *wskazuje w utworze związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych – *na podstawie utworu analizuje romantyczne związki poezji i muzyki – *zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy
13. A. Mickiewicz, *Sonety krymskie* (wybór). Wędrowiec, tułacz, pielgrzym… Bohater *Sonetów krymskich* Adama Mickiewicza. Romantyczne widzenie natury. Topos podróży.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem *Sonetów krymskich*, rozpoznaje ich tematykę i problematykę – określa sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce wydarzeń, *ja* liryczne, bohaterowie, sytuacja liryczna, wydarzenia) – wymienia najważniejsze krajobrazy fascynujące romantyków (m.in. step, Orient, góry, morze); określa ich symbolikę – na podstawie czytanych utworów opisuje krajobrazy romantyczne – określa romantyczną symbolikę toposu podróży oraz motywów burzy, wiatru, zachodu słońca, gwiazd itp.; nazywa związane z nimi wartości, określa ich funkcje w czytanych utworach – nazywa związane wartości związane z krajobrazami i motywami romantycznymi – charakteryzuje *ja* liryczne (bohatera) *Sonetów krymskich,* wskazuje w nim cechy bohatera romantycznego – dokonuje analizy i interpretacji wybranych sonetów, *uwzględniając ich cechy gatunkowe oraz specyficzne dla cyklu Mickiewiczowskiego – *porównuje sonety Mickiewicza i utwory powstałe w innych epokach; dostrzega przemiany konwencji gatunku – wskazuje charakterystyczne środki artystyczne występujące w *Sonetach*… i określa ich funkcje – wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa i składni w analizie i interpretacji wybranych sonetów – wskazuje w sonetach orientalizmy językowe i kulturowe i określa ich funkcje – wyjaśnia, czym był romantyczny orientalizm, podając przykłady – wykorzystuje w interpretacji *Sonetów*… potrzebne konteksty (biograficzny, literacki, kulturowy, egzystencjalny) – na podstawie utworów literackich i dzieł malarskich przytacza różne ujęcia motywu podróży i związane z nim obrazy	– *omawia filozoficzne podstawy romantycznego widzenia natury – *przedstawia treści filozoficzne związane z krajobrazami romantycznymi w czytanych utworach – *w pogłębiony sposób odczytuje sensy symboliczne i metaforyczne *Sonetów*… – wykorzystuje informacje i opinie zawarte w literaturze naukowej do interpretacji wierszy – w czytanych utworach wskazuje motywy akwatyczne i określa ich funkcje – *dokonuje samodzielnej pełnej analizy i interpretacji wybranego sonetu; wykorzystuje różnorodne konteksty (filozoficzne, malarskie itp.) – porównuje wybrane sonety i dzieła malarskie, wykorzystując różnorodne konteksty – rysuje mapy podróży romantyków, omawia podróż jako element biografii romantycznej – realizuje projekt edukacyjny tematycznie związany z motywami podróży w literaturze i sztuce romantyzmu, w tym: • przygotowuje prezentację, wykorzystując różne źródła informacji • gromadzi i przetwarza informacje, *sporządza bazę danych • korzysta z zasobów multimedialnych, dokonując krytycznej oceny różnych źródeł • pisze artykuł (reportaż, komentarz, notatkę prasową, *esej) • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty, stosuje kryteria poprawności językowej • dokonuje adiustacji tekstu, wykorzystując program komputerowy ⇒

	– odczytuje romantyczne dzieła malarskie, uwzględniając specyfikę ich tworzywa – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje	
14. J. Słowacki, *Hymn*. Smutek o zachodzie słońca. Hymn i elegia.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem *Hymnu*, określa jego temat i problematykę – interpretuje utwór, w tym: • formułuje hipotezę interpretacyjną i znajduje w tekście miejsca na jej poparcie • określa rodzaj liryki oraz sposób wykreowania świata przedstawionego, • charakteryzuje *ja* liryczne i sytuację liryczną • wyodrębnia obrazy poetyckie i określa ich metaforyczne znaczenie • rozpoznaje środki językowe i stylistyczne; określa ich funkcje • wskazuje i analizuje poetyckie sposoby budowania nastroju • rozpoznaje treści religijne i mistyczne • interpretuje treści symboliczne • wykorzystuje najważniejsze konteksty (np. biograficzny, egzystencjalny) – rozpoznaje w utworze treści religijne i mistyczne – analizuje gatunek literacki – hymn, wskazując cechy nietypowe; *określa przemiany gatunku – interpretuje symbolikę motywu wędrowca i jej funkcję w wierszu – charakteryzuje postać mówiącą w wierszu jako bohatera romantycznego	– wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (filozoficzny, malarski) – wskazuje w utworze cechy elegii – na wybranych przykładach dzieł porównuje literackie i malarskie sposoby przedstawienia morza – charakteryzuje stylistyczne i językowe środki tworzące warstwę brzmieniową wiersza – *rozpoznaje prozodyczne elementy wiersza (rytmizację i intonację) – analizuje poetyckie sposoby przedstawienia relacji między „ja" lirycznym a Bogiem – przedstawia indywidualne cechy stylu Słowackiego – *wskazuje i charakteryzuje indywidualizmy językowe Słowackiego – przedstawia podróże Słowackiego i ich literackie reminiscencje, *wykorzystuje materiały samodzielnie znalezione w różnych źródłach – odwołując się do utworów i obrazów romantycznych, przedstawia symboliczne sensy toposu podróży
15. A. Mickiewicz, *Nad wodą wielką i czystą*. Wobec kosmosu. Liryki lozańskie.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem wiersza, określa jego temat i problematykę – interpretuje liryk, wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny, egzystencjalny, literacki) – przedstawia budowę i kompozycję wiersza – rozpoznaje w wierszu środki wyrazu artystycznego (m.in. środki składniowe) i przedstawia ich funkcje – wyjaśnia metaforyczność obrazów poetyckich w wierszu, – interpretuje symbolikę głównych motywów wiersza (wody, odbicia, gromu) – *znajduje i odczytuje inny wiersz zaliczany do liryków lozańskich, określa jego problematykę	– interpretuje budowę i kompozycję wiersza (strofy, układ rymów, paralelizmy składniowe) – wykorzystuje konteksty malarskie do interpretacji wiersza – porównuje sposoby przedstawienia i symboliczne znaczenia wody w poezji i w malarstwie romantyzmu – dostrzega różnice między sposobem przedstawienia natury w lirykach lozańskich i innych utworach romantycznych – samodzielnie znajduje materiały o lirykach lozańskich, wykorzystuje znalezione w nich informacje – *przedstawia propozycję interpretacji innego wiersza zaliczanego do liryków lozańskich – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl liryków lozańskich
16. J. Słowacki, *Beniowski* (fragm.). Poemat dygresyjny i ironia romantyczna. Wszechmoc autora.	– określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – określa sposoby kreowania świata przedstawionego, określa, kim jest osoba mówiąca – rozpoznaje w tekście ironię i autoironię, humor, patos; uzasadnia ich wartościujący charakter – wyjaśnia, na czym polega ironia romantyczna – wyjaśnia pojęcia bajronizm, bajronista, odnosząc je do czytanych fragmentów – wskazuje charakterystyczne cechy poematu dygresyjnego – wyjaśnia, czym jest oktawa, *odwołuje się do tradycji literackiej – wskazuje konteksty potrzebne do interpretacji utworu; *poszerza je o samodzielnie znalezione informacje – rozpoznaje w tekście środki językowe i artystyczne i określa ich funkcje – wyjaśnia, czym jest polemika literacka; odnajduje jej elementy we fragmentach *Beniowskiego*	– wskazuje w tekście środki służące ironii romantycznej – analizuje sposób wykreowania przez Słowackiego własnego wizerunku (w czytanych fragmentach) – uzasadnia synkretyczny charakter utworu, *wykazuje przenikanie się różnych konwencji – wskazuje związki poematu dygresyjnego z eposem – wyjaśnia, na czym polega romantyczny charakter utworu – przedstawia analizę psychologiczną postaci ukazanej na wybranym portrecie romantycznym – *interpretuje portrety romantyczne, wykorzystując teksty naukowe – *porównuje autoportret literacki (w *Beniowskim*) i malarski; uwzględnia różne konteksty ⇒

	– na podstawie czytanych fragmentów (i *samodzielnie znalezionych materiałów) przedstawia program poetycki Słowackiego – odczytuje wybrane portrety romantyczne jako dzieła sztuki malarskiej	
17. C. Norwid, *Marionetki.* Ironia Norwida.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa jego temat i problematykę – interpretuje wiersz, nawiązując do toposu świata jako teatru – wskazuje w utworze charakterystyczne cechy stylu Norwida – rozpoznaje w wierszu ironię i określa jej funkcje (uzasadnia wartościujący charakter) – charakteryzuje budowę i kompozycję wiersza – przedstawia Norwida jako „ostatniego poetę romantycznego i pierwszego poetę nowoczesnego"; wykorzystuje wiadomości samodzielnie znalezione w różnych źródłach – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych za pomocą odpowiednich konstrukcji – tworzy spójne wypowiedzi w różnych formach gatunkowych: notatka syntezująca, hasło encyklopedyczne, rozprawka	– dokonuje interpretacji wiersza, wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny, kulturowy) – określa charakterystyczne cechy ironii Norwida; wskazuje autoironię i jej funkcje – przedstawia wpisany w wiersz portret artysty i jego relacje ze światem – rozpoznaje i *charakteryzuje cechy stylu Norwida
18. C. Norwid, *Czarne kwiaty.* Portrety nieskłamane.	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – *wykorzystuje do odczytania utworu potrzebne konteksty (historyczny, biograficzny, literacki) – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu, określa jego konwencję – *wskazuje w tekście charakterystyczne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – *wskazuje specyficzne dla Norwida sposoby używania znaków przestankowych (np. wielokropka) – *wskazuje w utworze charakterystyczne cechy stylu Norwida – *nazywa obecne w poznanych fragmentach wartości uniwersalne	– *analizuje sposoby ukazania sportretowanych w utworze postaci – *porównuje sposób przedstawienia artysty przez Norwida we *fragmentach Czarnych kwiatów* i w wierszu *Marionetki* – *syntetycznie wyjaśnia, kogo Norwid uważa za genialnego artystę – *określa obecne w utworze wartości uniwersalne; określa ich związek z problematyką utworu – *wskazuje niedopowiedzenia (jako charakterystyczną cechę stylu Norwida); określa ich funkcje – *charakteryzuje typowe cechy stylu Norwida
19. J. Słowacki, *List do matki* (fragm.). Ja. Szczerość i maski. Ubranie jako tekst.	– *interpretuje fragment listu jako przykład epistolografii romantycznej – *wyjaśnia, czym był dandyzm, odwołuje się do czytanego listu – *wymienia charakterystyczne elementy mody romantycznej (romantycznego stylu bycia) – *wyjaśnia, czym jest indywidualny styl autora lub utworu, odnosząc te pojęcia do konkretnych przykładów – *charakteryzuje portret romantyczny jako typ obrazu – *porównuje autoportret artysty przedstawiony w liście Słowackiego – z wybranym autoportretem malarskim – *odczytuje cykl rysunkowy Mrożka, uwzględniając specyfikę jego stylu; rozpoznaje humor i ironię – odczytuje ich funkcje – *odnosi wymowę cyklu rysunkowego Mrożka do postawy romantycznego indywidualizmu – *zabiera głos w klasowej dyskusji np. na temat wartości indywidualizmu – *buduje wypowiedzi argumentacyjne, formułując tezy i argumenty	– *wyjaśnia, czym był romantyczny indywidualizm i w czym się przejawiał; przywołuje przykłady – *wyjaśnia, dlaczego Słowackiego nazywa się bajronistą – *interpretuje portrety romantyczne, uwzględniając kontekst romantycznego indywidualizmu – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury (np. portretu, stroju) – *odnosi wyrażenie „indywidualny styl" do różnych postaci i różnych dziedzin – *wyjaśnia, na czym polega indywidualny styl autorów romantycznych, np. Słowackiego, Fredry, Norwida – *wskazuje funkcje groteski w sztuce współczesnej – *wskazuje sposoby funkcjonowania tradycji romantycznej w kulturze współczesnej (na podstawie cyklu Mrożka) – *w różnych źródłach poszukuje informacji na temat relacji między Słowackim i Mickiewiczem

20. A. Mickiewicz, *Konrad Wallenrod.* Tragizm mściciela. Dylematy Konrada Wallenroda. **J. Kaczmarski, *Mury.***	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści *Konrada Wallenroda* – streszcza utwór – określa tematykę i problematykę utworu oraz jej związek z kontekstem historycznym i programem epoki, przedstawia genezę – rekonstruuje losy Konrada Wallenroda – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsca, fabuła, akcja, wątki, bohaterowie, narrator) – charakteryzuje Konrada Wallenroda jako bohatera romantycznego – przedstawia dylemat Konrada Wallenroda wyjaśnia, na czym polega jego tragizm – wyjaśnia terminy: historyzm, poezja tyrtejska, wallenrodyzm; używa ich, omawiając utwór – rozpoznaje *Konrada Wallenroda* jako powieść poetycką, wskazuje cechy gatunkowe – określa rolę Halbana wydarzeniach; wyjaśnia, jakie znaczenie Mickiewicz przypisywał „wieści gminnej" – analizuje i interpretuje fragmenty utworu, w tym: • rozpoznaje ich konwencje i cechy gatunkowe • określa funkcje zastosowanych środków artystycznych – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne i narodowe, nazywa je, określa ich rolę i związek z problematyką dzieła – przedstawia koncepcję poety-barda i wyjaśnia, jakie było jej miejsce w romantyzmie – *wymienia dawnych i współczesnych „bardów", sytuując ich rolę w kontekstach historycznych – *interpretuje utwór Kaczmarskiego, wykorzystując potrzebne konteksty (polityczny, historyczny, kulturowy, literacki) – tworzy własne wypowiedzi argumentacyjne na temat problematyki utworu – formułuje tezy i argumenty (np. na temat podstępu i zdrady) przy użyciu właściwych konstrukcji składniowych – stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej, tworząc teksty własne	– streszcza i *parafrazuje utwór, odróżnia streszczenie od parafrazy – interpretuje utwór, sytuując go w różnych kontekstach – interpretuje i wartościuje sposób wykreowania świata przedstawionego (konstrukcję fabuły, narrację) – odnosi termin wallenrodyzm do różnych sytuacji literackich i historycznych – zabiera głos w dyskusji na temat moralnych aspektów wallenrodyzmu i makiawelizmu – wyjaśnia termin historyzm maski, odnosząc go do *Konrada Wallenroda* – komentuje postawę Konrada Wallenroda, odwołując się do kontekstu literackiego, historycznego i filozoficznego – wskazuje w utworze różne nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej, określa ich funkcje – wskazuje literackie sposoby idealizacji i heroizacji bohatera – rozpoznaje w utworze „polski heksametr" i określa jego funkcję w dziele – przedstawia tradycję literacką związaną z heksametrem; *wyjaśnia rolę tradycji literackiej w budowaniu wartości uniwersalnych – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl dzieła; – uwzględnia styl w interpretacji utworu – pisze wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną, rozprawkę, *esej) na temat znaczenia *Konrada Wallenroda* w polskiej historii i tradycji – uzasadnia, że *Konrad Wallenrod* jest dziełem synkretycznym – definiuje pojęcia: historyzm, synkretyzm, powieść poetycka, poezja tyrtejska
21. K. Sienkiewicz, K. Kurpiński, *Warszawianka.* **A. Mickiewicz, *Reduta Ordona*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej). Walka i pieśń, czyli o polskim wybijaniu się na niepodległość. Czyn i poezja tyrtejska.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworów, określa ich tematykę i problematykę – przedstawia sposoby kreowania świata przedstawionego utworów (np. sposób prowadzenia narracji, sytuacja liryczna, bohaterowie itp.) i określa ich rolę w budowaniu warstwy ideowej – przedstawia cechy gatunkowe i konwencje utworów – interpretuje utwory, sytuując je w różnych kontekstach (historycznym, historycznoliterackim, kulturowym) – rozpoznaje obecne w utworach wartości uniwersalne i narodowe, nazywa je, określa ich rolę i związek z problematyką dzieł – charakteryzuje bitwę jako ważny temat i motyw romantyczny, odwołuje się do poezji i malarstwa – wskazuje romantyczne przykłady apoteozy „pięknej śmierci" za ojczyznę oraz kultu wolności; wyjaśnia ich źródła – rozpoznaje w czytanych utworach patos, wskazuje cechy stylu patetycznego – poprawnie używa terminów: patos, styl patetyczny, poezja tyrtejska, stosując je w interpretacji utworów	– szerzej przedstawia konteksty utworów (np. romantyczną fascynację bitwą, bohaterstwem, postaciami wybitnych wodzów) – wskazuje w tekstach literackie sposoby idealizacji i heroizacji bohaterów oraz określa ich funkcję – wskazuje w *Reducie Ordona* motywy biblijne; określa ich funkcje – na podstawie poznanych utworów i innych tekstów kultury wskazuje, jak kształtowała się romantyczna idea narodu – analizuje środki stylistyczne budujące podniosły, patetyczny styl pieśni patriotycznych (na przykładzie *Warszawianki* i *innych utworów) – *rozpoznaje w tekstach metonimię i synekdochę, określa ich funkcje – na wybranym przykładzie analizuje środki stylistyczne typowe dla poezji tyrtejskiej – rozpoznaje i *analizuje prozodyczne elementy wiersza (dynamikę, rytmizację, akcent itp.) – na podstawie poznanych utworów wyjaśnia, czym jest etos romantyczny i *określa jego rolę w tradycji narodowej oraz budowaniu wartości uniwersalnych ⇒

	– przywołując przykłady dzieł, uzasadnia, że literatura romantyczna stała się państwem duchowym Polaków – przedstawia Sybir jako „polski krajobraz romantyczny"; odwołuje się do malarstwa oraz fragmentów dzieł literackich – charakteryzuje pieśń jako gatunek literacki, odwołuje się do tradycji literackiej i kulturowej (źródeł liryki i toposu liry) – wskazuje poetyckie wykładniki rytmiczności omawianych utworów – pisze i wygłasza referat na temat omawianych zagadnień – buduje wypowiedź argumentacyjną, poprzedzoną samodzielnie sporządzonym planem	– uczestniczy w dyskusji na temat współczesnej recepcji etosu romantycznego – formułuje tezy i argumenty przy użyciu właściwych konstrukcji składniowych – *wyjaśnia, w jaki sposób pieśni utrwalały polski etos romantyczny – w referacie wykorzystuje informacje samodzielnie znalezione w różnych źródłach – omawia romantyczne dzieła muzyczne, uwzględniając specyfikę ich tworzywa; *interpretuje je
22. J. Słowacki, *Grób Agamemnona* (fragm.); ***Szli krzycząc***… Polski poeta na grobie Agamemnona. Ocena polskiego społeczeństwa.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem utworów – określa ich tematykę i problematykę oraz ich związek ze zjawiskami historycznymi i społecznymi – interpretuje wiersze: wskazuje ich przesłanie, określa kompozycję i sposoby kreowania świata przedstawionego – w interpretacji czytanych fragmentów wykorzystuje konteksty (biograficzny, egzystencjalny, historyczny, literacki itp.) – rozpoznaje w tekstach środki stylistyczne i językowe, określa ich funkcje – przedstawia genezę *Grobu Agamemnona* – określa sytuację liryczną i przeżycia wewnętrzne nadawcy wiersza, dostrzega w utworze zmiany nastroju – przedstawia zawartą w utworach ocenę narodu polskiego – *wyjaśnia, jak Słowacki pojmuje istotę polskiego ducha narodowego – przedstawia romantyczny etos emigranta, pielgrzyma zmierzającego do duchowej ojczyzny; *syntetyczne wyjaśnia, jak odzwierciedlił się on w literaturze – buduje na temat wiersza wypowiedzi argumentacyjne, uzasadnia stawiane tezy	– interpretuje motywy symboliczne w *Grobie Agamemnona* – wskazuje i *interpretuje środki stylistyczne służące idealizacji obrazu wymarzonej ojczyzny – rozpoznaje patos, nostalgię, ironię; określa ich funkcje w wierszach – wskazuje przykłady inwersji składniowej i określa jej funkcję w wierszu romantycznym – wskazuje w wierszach motywy i symbole antyczne oraz nawiązania biblijne, określa ich funkcje – *dokonuje samodzielnej analizy i interpretacji utworów romantycznych, przedstawia propozycję odczytania i wskazuje w tekście miejsca mogące stanowić jej poparcie – pisze rozprawkę, *esej na temat sposobów istnienia narodu bez państwa
23. C. Norwid, **Bema pamięci żałobny-rapsod.* Rola jednostki wybitnej w historii – według Norwida.	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa jego tematykę i problematykę – *dokonuje analizy i interpretacji wiersza: • przedstawia budowę i kompozycję wiersza oraz ich funkcje • określa sposób wykreowania świata przedstawionego (pogrzeb, pochód, tytułowy bohater, nadawca) • wskazuje i interpretuje motywy metaforyczne i symboliczne • interpretuje motto • rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje • wskazuje artystyczne sposoby budowania rytmu oraz nastroju • interpretuje symboliczny charakter wizji przedstawionej w wierszu • rozpoznaje obecne w wierszu wartości uniwersalne – *określa konwencję literacką wiersza i jej funkcje (odrealniony pogrzeb, wizja pochodu ludzkości) – *rozpoznaje topos wędrówki; określa jego sposób ujęcia i funkcję w utworze – *charakteryzuje rapsod jako gatunek literacki, odwołując się do tradycji kultury	– *przedstawia postać tytułowego bohatera i analizuje sposób jego ukazania w wierszu (mitologizacja, przechodzenie postaci historycznej w mit ocalający naród) – *wskazuje środki artystyczne służące idealizacji i heroizacji bohatera – *w poetyckiej kreacji Bema wskazuje cechy bohatera romantycznego – *porównuje różne propozycje interpretacji zakończenia utworu – *wskazuje charakterystyczne cechy stylu Norwidowskiego – *opisuje warstwę brzmieniową wiersza i przedstawia jej funkcje – *przedstawia Norwidowskie rozumienie narodu i wyjaśnia, czym się ono różni od koncepcji innych poetów romantycznych – *na podstawie fragmentu odczytu wyjaśnia, jak Grotowski odnosi się do tradycji romantycznej – *przygotowuje referat na wskazany temat: gromadzi informacje, pisze konspekt, przygotowuje prezentację multimedialną, wygłasza swój tekst na forum klasy ⇒

	– *przedstawia Norwidowską koncepcję roli wybitnej jednostki w historii – *rozpoznaje polską wersję heksametru i określa jego funkcję w utworze – *analizuje strukturę tekstu Grotowskiego; wykorzystuje go w interpretacji wiersza – *opracowuje referat na wskazany temat (np. *Mit bohatera w kulturze romantycznej i współczesnej*…)	
24. A. Mickiewicz, II część *Dziadów* (przypomnienie ze szkoły podstawowej). Żywi i zmarli. Obrzęd na scenie.	– charakteryzuje budowę całości *Dziadów* – określa tematykę poszczególnych części, wskazuje ich związek i przedstawia okoliczności powstawania – wskazuje w *Dziadach* cechy dramatu romantycznego, wykazuje fragmentaryczność i synkretyczność dzieła – przedstawia tematykę i problematykę II części *Dziadów*, wykazując jej związek z programem i światopoglądem wczesnego romantyzmu – interpretuje przesłania moralne zawarte w II części *Dziadów*, rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne, określa ich związek z problematyką utworu – *przedstawia modernizację teatru europejskiego na początku XIX wieku, znajduje informacje na ten temat w różnych źródłach – na podstawie II części *Dziadów* wykazuje podobieństwa dramatu romantycznego do opery – *przedstawia rozwój opery i wskazuje jej głównych twórców – *samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje na temat rozwoju opery, korzysta z zasobów multimedialnych	– interpretuje kompozycję II części *Dziadów* – analizuje sposób, w jaki w II części *Dziadów* ukazane są lud i ludowość – rozpoznaje konwencję literacką II części *Dziadów* i wskazuje jej cechy w utworze – przedstawia sposób wykreowania świata przedstawionego (scenerię wydarzeń, bohaterów, nastrój itp.) i określa ich funkcje – interpretuje II część *Dziadów*, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliteracki, filozoficzny, egzystencjalny) – porównuje nastrój, świat przedstawiony i przesłanie II części *Dziadów* oraz ballad romantycznych – na przykładzie II części *Dziadów* wyjaśnia, czym jest otwarta forma dramatu – *opisuje i charakteryzuje Wagnerowskie dramaty muzyczne – wyjaśnia, dlaczego romantycy uważali muzykę za najważniejszą ze sztuk – wyjaśnia, czym była romantyczna synteza sztuk, podaje przykłady, odwołując się do literatury, muzyki i malarstwa – pogłębia swoją wiedzę na temat omawianych zagadnień, samodzielnie poszukując informacji w różnych źródłach
25. A. Mickiewicz, III część *Dziadów*. Romantyczna wizja historii i roli jednostki. Mistyczny sens cierpienia. Prometeizm. Dramat romantyczny. Konrad i Wielka Improwizacja. Dostępny spektakl teatralny. *Lawa. Opowieść o „Dziadach" Mickiewicza*, reż. T. Konwicki	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu – rozpoznaje tematykę i problematykę poszczególnych scen, odnosi je do zjawisk historycznych, społecznych, filozoficznych, egzystencjalnych itp. oraz określa ich związek z programem romantyzmu – wskazuje w III części *Dziadów* cechy dramatu romantycznego, m.in. synkretyzm (*rodzajowy i gatunkowy), fragmentaryczność, otwartą kompozycję, niejednolitość konwencji, zróżnicowanie stylistyczne i wersyfikacyjne itp.) – przedstawia kompozycję dramatu jako całości i poszczególnych scen; określa ich funkcje – określa sposoby wykreowania świata przedstawionego utworu (m.in. czas i miejsce, bohaterowie, wątki, różne wymiary przestrzeni dramatu) – charakteryzuje Konrada jako bohatera romantycznego; tworzy jego portret psychologiczny, uwzględniając metamorfozę – wskazuje w utworze patos, tragizm, humor, ironię, groteskę; określa ich funkcje w przekazie poszczególnych scen i *całości utworu – dokonuje analizy i interpretacji poszczególnych scen III części *Dziadów*, wykorzystując pojęcia: martyrologia, prometeizm, mistycyzm, mesjanizm – wskazuje i interpretuje treści alegoryczne i symboliczne III części *Dziadów*	– streszcza i parafrazuje poszczególne sceny; odróżnia streszczenie od parafrazy i funkcjonalnie je stosuje w wypowiedziach – interpretuje III część *Dziadów* w pogłębiony sposób, wprowadzając potrzebne konteksty – określa zasady, na których jest oparta budowa dramatu romantycznego; *dostrzega przemiany konwencji gatunku – porównuje Konrada z innymi bohaterami romantycznymi – definiuje terminy: martyrologia, prometeizm, mistycyzm, mesjanizm – rozpoznaje obecną w utworze idealizację i heroizację (oraz *mitologizację) postaci; wskazuje służące jej środki artystyczne i językowe, określa funkcję w przekazie dzieła – *rozpoznaje obecną w utworze konwencję oniryczną; określa sposoby jej wykreowania i funkcję w dramacie – *dostrzega w dramacie związek wartości etycznych i estetycznych – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl poszczególnych scen – ocenia stylistyczną wartość obecnych w dziele ekspresywizmów i frazeologizmów typowych dla języka mówionego – *interpretuje III część *Dziadów* jako dramat historiozoficzny (romantyczną teodycea, rola Polski w Bożym planie historii itp.) ⇒

	– interpretuje sceny, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny, biograficzny, filozoficzny, egzystencjalny, biblijny, historycznoliteracki) – interpretuje III część *Dziadów* jako dramat • o polskim społeczeństwie • o jednostce zmagającej się z historią • o walce dobra ze złem • *o przemianie człowieka i narodu – określa obecne w III części Dziadów wartości uniwersalne i narodowe; omawia je, przedstawiając związek z problematyką utworu – wyjaśnia termin improwizacja, odnosząc go do stylu romantycznych salonów i do sceny dramatu – charakteryzuje język i styl różnych scen dramatu, wykazuje zróżnicowanie stylistyczne dzieła – odnajduje elementy stylu potocznego (języka mówionego), żargonu więziennego, stylizacji biblijnej i określa ich funkcje – odnajduje aluzje i nawiązania do *Dziadów* w literaturze XX w. – odczytuje obejrzany spektakl teatralny, wskazując zastosowane w nim środki teatralne – omawia *Lawę* Konwickiego, określa funkcje środków filmowych – dzieło teatralne i filmowe porównuje z literackim pierwowzorem, wskazuje środki artystyczne specyficzne dla każdej ze sztuk, określa ich funkcje – tworzy ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat omawianych zagadnień – pisze wypracowanie (rozprawkę, notatkę syntetyzującą, szkic interpretacyjny) na temat problematyki III części *Dziadów*	– *odnajduje w *Dziadach* elementy romantycznej syntezy sztuk i pokrewieństwa z Wagnerowskim dramatem muzycznym – wymienia najważniejsze sceniczne realizacje *Dziadów* i wskazuje ich związek z przemianami politycznymi i społecznymi; *samodzielnie znajduje informacje na ten temat w różnych źródłach – tworzy bazę danych na temat *Dziadów* i roli dramatu w polskiej historii – określa gatunkowe cechy dramatu romantycznego, porównując go z dramatem antycznym, Szekspirowskim i klasycystycznym – *porównuje dzieło literackie, spektakl teatralny i obraz filmowy, uwzględniając różnorodne konteksty (np. kontekst historyczny wystawienia spektaklu teatralnego) – interpretuje *Lawę* Konwickiego jako „opowieść o *Dziadach*"; analizuje funkcje środków filmowych – pisze recenzję obejrzanego spektaklu teatralnego lub filmu *Lawa*
26. Z. Krasiński, *Nie-Boska komedia.* Tragizm człowieka i tragizm ludzkości. Dramat o nieuchronności zagłady…	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu – streszcza, opowiada poszczególne fragmenty i całość dzieła – rozpoznaje tematykę i problematykę utworu, odnosi ją do zjawisk historycznych, społecznych, kulturowych, filozoficznych, egzystencjalnych oraz programu epoki – przedstawia genezę utworu – odczytuje *Nie-Boską komedię* jako dramat • rodzinny • o społeczeństwie i rewolucji • katastroficzny • *historiozoficzny – określa kompozycję dzieła, interpretuje jej dwudzielność – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce, akcję, kreacje bohaterów) – rozpoznaje w utworze różne konwencje (realistyczną, fantastyczną), określa rolę świata nadprzyrodzonego w przekazie dzieła – rozpoznaje w utworze patos, tragizm, ironię; określa ich wartościujący charakter – interpretuje fragment przedstawiający polemikę Męża z Pankracym jako spór ideologiczny – charakteryzuje dwóch głównych bohaterów dramatu, ocenia ich, odnajduje w nich cechy bohatera romantycznego – charakteryzuje obóz rewolucji, *znajduje odniesienia historyczne	– interpretuje tytuł dramatu, wykorzystując kontekst dzieła Dantego – *komentuje dramat Krasińskiego, wprowadzając pojęcie tradycji literackiej; uzasadnia jej rolę w budowaniu wartości uniwersalnych – przedstawia i interpretuje metafizyczny i religijny wymiar dramatu – przedstawia wpisaną w utwór historiozofię Krasińskiego *i wskazuje jej filozoficzne korzenie – rozpoznaje w poszczególnych scenach środki artystyczne (np. antynomie w polemice Pankracego z Mężem) i określa ich funkcje – analizuje i interpretuje dramat, wprowadzając kontekst historyczny, biograficzny, literacki i kulturowy, a także *filozoficzny (np. filozofia historii Hegla, utopie społeczne XIX wieku) – wskazuje różne źródła tragizmu bohatera – porównuje postać hrabiego Henryka z innymi kreacjami bohaterów romantycznych – *na podstawie *Nie-Boskiej komedii* i innych utworów przedstawia romantyczną koncepcję poety i poezji – *wyjaśnia, na czym polega katastrofizm historiozoficzny Krasińskiego, zestawiając go z romantyczną wizją historii (np. w *Dziadach*) – rozpoznaje różne konwencje literackie poszczególnych fragmentów (scen) dramatu; charakteryzuje je i *uzasadnia przekazem dzieła ⇒

	– przedstawia zawartą w dramacie Krasińskiego ocenę rewolucji – *przedstawia zawartą w dramacie koncepcję poety i poezji – dostrzega w utworze topos wędrówki, określa jego rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych – wskazuje w utworze motywy biblijne i określa ich funkcje – rozpoznaje nawiązania do dzieła Dantego i określa ich funkcje – charakteryzuje arystokrację ukazaną w dramacie – przedstawia różne interpretacje zakończenia dramatu i uzasadnia je – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne, nazywa je – przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów naukowych – buduje na temat dramatu wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne, uzasadnia stawiane tezy	– rozpoznaje różne konwencje stylistyczne (np. stylizację biblijną), *określa ich funkcje – charakteryzuje *Nie-Boską…* jako dramat romantyczny – *rozpoznaje w utworze synkretyzm rodzajowy i gatunkowy – poszukuje w różnych źródłach informacji na temat dramatu; krytycznie ocenia zawartość zasobów multimedialnych
27. *J. Słowacki, *Lilla Weneda.* Lilia i harfa. Problematyka *Lilli Wenedy*.	– *wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworu, streszcza go – *rozpoznaje tematykę i problematykę dzieła – *określa kompozycję utworu i jej funkcje – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce, bohaterowie, wydarzenia); interpretuje je i wartościuje – *rozpoznaje konwencję utworu (baśniowość, fantastyczność) – *wskazuje w utworze tragizm i patos; charakteryzuje tworzące je środki artystyczne – *wskazuje obecność w dramacie ironii tragicznej, wyjaśnia jej sens – *przedstawia funkcje w utworze motywu harfy; odczytuje jej wymiar tyrtejski – *dostrzega i interpretuje obecność romantycznej estetyki Północy (nastrój, sceneria, kreacje postaci) – *przedstawia charakterystyczne cechy stylu Słowackiego; wskazuje indywidualizmy językowe – *porównuje *Lillę Wenedę* z tragedią antyczną; interpretuje motyw przepowiedni i wieszcza – *tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat *Lilli Wenedy* – formułuje tezy i argumenty przy użyciu odpowiednich konstrukcji – stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu	– *wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (literacki, historyczny, historycznoliteracki, biograficzny) – *przedstawia genezę dzieła – *porównuje kreacje trzech bohaterek dramatu – *określa symbolikę motywu harfy, wskazując jego tradycję literacką – *odczytuje przekaz historiozoficzny dzieła (początki Polski) – *porównuje problematykę i przekaz *Lilli Wenedy* i *Grobu Agamemnona*, wykazuje ich pokrewieństwo ideowe – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidulany styl Słowackiego
28. Poznane dramaty romantyczne, a także: **J. Słowacki *Balladyna*,** **A. Fredro, *Zemsta*** (przypomnienie ze szkoły podst.). Dramat romantyczny – synteza.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworów – rozpoznaje ich tematykę i problematykę oraz ich związek ze zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi itp. – charakteryzuje poetykę poznanych dramatów romantycznych, odwołując się do tekstów i przywołując cytaty – interpretuje dramaty, sytuując je w potrzebnych kontekstach – rozpoznaje konwencje czytanych dramatów i określa ich cechy – wskazuje w dramatach jednoczesną obecność różnych kategorii estetycznych (tragizm, patos, komizm, groteska) – zestawia i porównuje poznane dramaty, uwzględniając różne aspekty i konteksty – omawia walory teatralne dramatów romantycznych	– charakteryzuje bohaterów poznanych dzieł, wykorzystując różne konteksty (np. literacki, filozoficzny, historiozoficzny), porównuje ich – syntetyzuje wiedzę na temat dramatu romantycznego, wprowadza różnorodne konteksty – zestawia bohaterów *Zemsty* z kreacjami bohaterów romantycznych – interpretuje motyw muru granicznego, kłótni, zemsty i pojednania w dramacie Fredry – wskazuje i interpretuje w *Balladynie* obecność tradycji Szekspirowskiej – wskazuje jej pokrewieństwo *Balladyny* z balladami romantycznymi (uwzględnia różne aspekty) – *uzupełnia wiedzę informacjami samodzielnie znalezionymi w różnych kompendiach ⇒

	– odwołując się do znanych utworów, charakteryzuje dramat romantyczny jako gatunek literacki, podaje jego cechy – charakteryzuje komedie A. Fredry – ukazuje miejsce twórczości Fredry na tle literatury romantyzmu – przedstawia sens moralny omawianych utworów, rozpoznaje obecne w nich wartości uniwersalne i narodowe – wykorzystuje informacje znalezione w tekstach naukowych do pogłębienia wiedzy o dramacie romantycznym – *przygotowuje na temat dramatu romantycznego referat lub prezentację – omawia spektakl teatralny (np. *Zemsty*); wskazuje zastosowane środki teatralne i określa ich funkcje	– *tworzy bazę danych na temat dramatu romantycznego – recenzuje obejrzany spektakl teatralny *Zemsty* lub innego dramatu (romantycznego) – *pisze wypracowanie (interpretację porównawczą) wybranego dramatu Słowackiego i tragedii antycznej lub dramatu Szekspira
29. A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (przypomnienie ze szkoły podstawowej). Przestrzeń polskości. Gatunki literackie w *Panu Tadeuszu*. Szlachta polska – portret zbiorowości. Polski dwór. Ogród natury. *Pan Tadeusz* w reż. A. Wajdy.	– wykazuje się znajomością treści dzieła – określa jego tematykę i problematykę – przedstawia genezę utworu – charakteryzuje *Pana Tadeusza* jako epopeję, dostrzega cechy innych gatunków literackich (np. sielanki, poematu opisowego, komedii, satyry, poematu heroikomicznego, *gawędy szlacheckiej, baśni) – rozpoznaje konwencje literackie obecne w utworze (np. realistyczną, *baśniową) – opisuje świat przedstawiony utworu, charakteryzując sposoby jego wykreowania – rozpoznaje w dziele różne estetyki: patos, liryzm, komizm itp.; charakteryzuje je i określa ich funkcje – w różnych obszarach dzieła wskazuje idealizację utraconej ojczyzny – *odwołując się do konkretnych fragmentów, wyjaśnia, na czym polega walor plastyczny (i zmysłowy) dzieła – wyjaśnia funkcje trzynastozgłoskowca i jego związek z antycznym heksametrem – wyjaśnia, na czym polega opisowość utworu, przytacza cytaty – analizuje styl dzieła, wskazując środki stylistyczne i określając ich funkcje – charakteryzuje obraz szlachty ukazany w *Panu Tadeuszu*; formułuje na ten temat opinie i oceny – określa charakter narracji – charakteryzuje narratora, dostrzegając jego różne oblicza (przytacza cytaty) – charakteryzuje Jacka Soplicę jako bohatera romantycznego, porównuje z innymi kreacjami – określa obraz historii, jaki wyłania się z *Pana Tadeusza* – interpretuje utwór, wykorzystując kontekst historyczny, biograficzny i literacki – przedstawia obecne w dziele wartości uniwersalne i narodowe – interpretuje film Wajdy, wykorzystując wiedzę o środkach filmowych – pisze recenzję filmu Wajdy – pisze na temat *Pana Tadeusza* wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną, rozprawkę, szkic interpretacyjny) – korzysta z literatury naukowej, przetwarza i hierarchizuje znalezione informacje – wykorzystuje formę projektu, aby przedstawić znalezione wiadomości o *Panu Tadeuszu* i jego autorze	– przedstawia miejsce *Pana Tadeusza* w polskiej tradycji kultury – wskazuje w utworze elementy romantyczne i nieromantyczne – *wskazuje obecne w utworze elementy tradycji literackiej i kulturowej – wskazuje zróżnicowanie wiersza w zależności od sytuacji i bohatera – *wskazuje antyczny rodowód opisowości utworu – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl dzieła – interpretuje utwór, wykorzystując kontekst historycznoliteracki, biblijny, kulturowy – dostrzega w dziele idealizację obrazu przyrody i odejście od wierności realiom na rzecz odtworzenia „wyższego ładu świata" – *przygotowuje prezentację na temat wybranego aspektu *Pana Tadeusza*; wykorzystuje wiadomości z różnych źródeł oraz pozajęzykowe środki komunikacji – interpretuje dzieło, wykorzystując fragmenty prac naukowych znanych badaczy twórczości Mickiewicza – charakteryzuje, porównuje i ocenia bohaterów *Pana Tadeusza*; analizuje ich funkcję w przekazie dzieła – na podstawie *Epilogu* rekonstruuje obraz polskiej emigracji; *wykorzystuje kontekst mesjanistycznej koncepcji pielgrzymstwa polskiego – analizuje środki filmowe w obrazie A. Wajdy, porównuje film z literackim pierwowzorem, uwzględniając specyfikę ich tworzyw – *pisze esej na temat relacji między dziełem literackim a jego filmową realizacją – pisze dłuższą pracę (np. rozprawkę, *esej) na temat wskazanego obszaru dzieła, wykorzystując różnorodne konteksty – gromadzi i przetwarza informacje znalezione w różnych źródłach, sporządza bazę danych na temat *Pana Tadeusza*

30. J. Słowacki, *Testament mój.* Poeta i siła fatalna.	– wyjaśnia, na czym polega romantyczna koncepcja poety-wieszcza – przedstawia patriotyczny wymiar poezji wieszczów i jej rolę w zachowaniu polskiej tożsamości narodowej – *objaśnia etymologię słowa „wieszcz" – przedstawia formy kultu wieszczów funkcjonujące w polskiej tradycji, *wskazuje zjawiska świadczące o ich mitologizacji – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu – rozpoznaje jego tematykę i problematykę wiersza, odnosi ją do zjawisk historycznych, kulturowych, egzystencjalnych oraz programu epoki romantyzmu – *samodzielnie znajduje w różnych źródłach materiały na ten temat – interpretuje wiersz Słowackiego, wykorzystując potrzebne konteksty (m.in. biograficzny, historyczny, egzystencjalny) – dokonuje analizy i interpretacji wiersza, w tym: • określa sytuację liryczną i nastrój wiersza • wskazuje obrazy poetyckie i interpretuje ich znaczenie • wskazuje obecne w nim toposy (łódź, sternik, pogrzeb poety) • wskazuje środki stylistyczne (np. apostrofy) i językowe i określa ich funkcje • interpretuje tytuł (odczytuje przesłanie, jakie poeta zostawił narodowi; wyjaśnia pojęcie siła fatalna) – wskazuje miejsce utworu w polskiej tradycji literackiej i historycznej, odwołuje się do tytułu utworu Kamińskiego – buduje wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne; formułuje tezy i argumenty – uczestniczy w dyskusji, poprawnie formułuje pytania, odpowiedzi i oceny	– *w koncepcji poety-wieszcza wskazuje elementy postaw romantycznych i filozofii epoki – wyjaśnia, czym było „brązownictwo" i na czym polegało „odbrązowianie" kultury narodowej (Żeleński-Boy, Gombrowicz) – *wie, czym jest epigonizm, odróżnia go od tradycji (dziedzictwa) – wyjaśnia pojęcie „kicz", odwołując się do etymologii tego słowa – streszcza i parafrazuje wiersz, odróżnia streszczenie od parafrazy – dokonuje analizy i interpretacji wiersza, wykorzystując różne konteksty (biograficzny, kulturowy, historycznoliteracki itp.) – analizuje wersyfikację wiersza, określa funkcję jego melodyjności – *rozpoznaje w wierszu prozodyczne elementy stylu – wyjaśnia, dlaczego A. Kamiński uczynił cytat wiersza Słowackiego tytułem i motywem przewodnim swej książki, *odwołując się do pojęcia tradycji literackiej – wykorzystuje teksty naukowe do pogłębionego odczytania utworu
31. C. Norwid, *Fortepian Szopena*, **Promethidion* (fragmenty). Norwidowska koncepcja sztuki doskonałej.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworów – rozpoznaje ich tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi, społecznymi i estetycznymi – określa budowę i kompozycję wiersza *Fortepian Szopena* – oraz jej funkcje – wyodrębnia istotne dla przekazu wierszy tematy i toposy – wskazuje motywy antyczne i biblijne i określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych – charakteryzuje warstwę brzmieniową utworów – rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – interpretuje treści symboliczne wierszy – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, literacki, filozoficzny itp.) – na podstawie poznanych utworów wyjaśnia, jak Norwid pojmował sztukę i piękno – interpretuje zakończenie wiersza, dostrzegając paradoks sformułowania „ideał sięgnął bruku" – wskazuje charakterystyczne cechy stylu Norwida (np. przemilczenia) – *wyjaśnia pojęcie romantycznej syntezy sztuk – pisze rozprawkę lub *esej na temat poezji Norwida i jej problematyki – rozpoznaje obecne w wierszach wartości uniwersalne i narodowe; określa ich role i związek z problematyką utworów	– wskazuje w wierszach nawiązania biblijne, antyczne i kulturowe, objaśnia ich symbolikę i funkcje w utworach – *przedstawia odrębność społecznej i artystycznej postawy Norwida – charakteryzuje wiersz wolny Norwida (budowę wersyfikację, rytm itp.) – *analizuje elementy prozodyczne w wierszu *Fortepian Szopena*, – rozpoznaje zróżnicowanie rytmiczne utworu i określa jego funkcje, *odnosi je do fragmentów dzieł Chopina – *rozpoznaje styl indywidualny Norwida i charakteryzuje go – porównuje dzieła poetyckie, malarskie i muzyczne, sytuując je w różnych kontekstach – wyjaśnia, dlaczego *Promethidion* określany jest jako traktat poetycki; wyjaśnia ten termin – formułuje tezę o Norwidowskiej koncepcji wybitnej jednostki i jej roli w postępie ludzkości; cytuje fragmenty dzieł – *odwołując się do wierszy i ich kontekstów, syntetycznie charakteryzuje Norwidowską koncepcję sztuki i artysty – wykorzystuje informacje znalezione w literaturze przedmiotu do interpretacji utworów i syntetyzowania wiedzy

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE		
1. Jak udaje nam się porozumieć? Znaczenie wyrazów.	– wyjaśnia pojęcie znaku językowego, który ma treść i znaczenie – opisuje znaczenie wyrazu – definiuje znaczenie wyrazu oraz semantykę jako naukę o znaczeniu – na przykładach wyjaśnia, czym jest treść, a czym zakres znaczeniowy wyrazu – wymienia i definiuje typy znaczeń wyrazów (leksykalne, realne, etymologiczne…), podając przykłady – wyjaśnia, czym jest definicja i jakie są jej składniki – przedstawia różnicę między definicją a hasłem encyklopedycznym – wymienia i charakteryzuje różne słowniki języka polskiego (historyczne i współczesne), w tym – dostępne internecie – posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (w tym – etymologicznym); wykorzystuje znalezione w nich informacje	– charakteryzuje relacje między treścią a zakresem znaczeniowym wyrazu (podając przykłady) – określa znaczenie realne i etymologiczne wskazanych wyrazów – odróżnia definicję naukową od nienaukowej – buduje definicje i hasła encyklopedyczne wskazanych pojęć – porównuje różne słowniki języka polskiego oraz zawarte w nich definicje słów
2. Mędrca szkiełko i oko. Styl naukowy i jego cechy.	– wyjaśnia pojęcie stylu, wskazując jego wieloznaczność – wyjaśnia, czym jest styl funkcjonalny – wymienia style funkcjonalne polszczyzny i przedstawia zasady ich stosowania – wymienia cechy stylu naukowego – rozpoznaje w tekście styl naukowy i wskazuje jego charakterystyczne cechy – odróżnia styl naukowy od jego popularnonaukowej odmiany, wskazuje cechy każdego z nich i różnice między nimi	– definiuje pojęcia: styl funkcjonalny, styl artystyczny, użytkowy, indywidualny, typowy, nieoficjalny, oficjalny – analizuje styl wskazanego tekstu naukowego – wskazuje środki językowe służące osiągnięciu podstawowych cech stylu naukowego (abstrakcyjność, precyzyjność, bezosobowość, obiektywizm itp.), rozpoznaje je w czytanych tekstach – *przedstawia spójną, syntetyczną charakterystykę wskazanego tekstu naukowego
3. Jak wyrazy wędrują po języku? Zmiany znaczeniowe wyrazów.	– wymienia rodzaje zmian znaczeniowych (rozszerzenie, zawężenie, przesunięcie znaczenia) wyrazów i ilustruje je przykładami – rozpoznaje zmiany znaczeniowe, jakie nastąpiły w podanych wyrazach – wykorzystuje słowniki dawnej polszczyzny do określenia zmian znaczeniowych wyrazów – *odróżnia znaczenie etymologiczne od realnego	– analizuje przekształcenia znaczeń wskazanych wyrazów – *wyjaśnia różnicę między etymologicznym a realnym znaczeniem podanego wyrazu
4. Tropy poetyckie czy codzienne środki językowe? Metafora, metonimia i synekdocha w języku.	– wyjaśnia, czym jest metafora, – analizuje budowę metafory na różnych przykładach – wskazuje metafory funkcjonujące w języku codziennym, wyjaśnia ich znaczenia i pochodzenie – wyjaśnia, czym jest stereotyp językowy – odróżnia metaforę poetycką od metafory językowej – rozróżnia metonimię i synekdochę; wskazuje je w tekstach – w czytanych tekstach rozpoznaje metafory, metonimie i synekdochy; określa ich funkcje – rozróżnia tropy i figury stylistyczne: oksymoron, antytezę, hiperbolę, elipsę, anaforę, paralelizm składniowy; rozpoznaje je w tekstach i określa ich funkcje	– na przykładach analizuje różnice między metaforą poetycką a metaforą językową – definiuje metonimię i synekdochę; wyjaśnia, co stanowi istotę każdej z nich – definiuje tropy i figury stylistyczne: oksymoron, antytezę, hiperbolę, elipsę, anaforę, paralelizm składniowy; podaje przykłady – buduje spójne wypowiedzi w formach: definicja, hasło encyklopedyczne

5. Język i styl romantyzmu.	– wyjaśnia (ogólnie), czym był styl utworów romantyzmu – wymienia charakterystyczne cechy języka artystycznego romantyzmu, podaje ich przykłady (np. specyficzne funkcje przerzutni, niedopowiedzenie, metaforyka, poetyzmy, kontrasty stylistyczne, neologizmy itp.) – *rozpoznaje w tekście paronomazję i określa jej funkcję – w poznanych utworach romantycznych wskazuje charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne – wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji utworów romantycznych – wymienia zakresy słownictwa, które weszły do poezji romantycznej (język codzienny, prozaizmy, zdrobnienia, regionalizmy, archaizmy, egzotyzmy, wyrazy rzadkie itp.); wskazuje je w tekstach literackich – odróżnia styl od stylizacji, rozpoznaje stylizację romantyczną – przedstawia główne przemiany języka polskiego w I połowie XIX wieku	– charakteryzuje ukształtowanie językowe wskazanego utworu romantycznego – szerzej charakteryzuje specyfikę języka artystycznego romantyzmu – charakteryzuje słownictwo wskazanych utworów romantycznych, wskazując specyficzne środki leksykalne i określając ich funkcje – *wyjaśnia, na czym polegała demokratyzacja języka poetyckiego – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl najważniejszych twórców romantycznych – *rozpoznaje i charakteryzuje typowy styl utworów romantycznych
6. W stronę uporządkowania polskiej ortografii… Cztery główne zasady ortograficzne.	– wymienia cztery główne zasady polskiej ortografii (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną) – stosuje poprawną pisownię wyrazu, uzasadniając właściwą zasadą – wyjaśnia, czym jest uzus w ortografii (podaje przykłady) – wie, czym zajmuje się Rada Języka Polskiego, potrafi znaleźć jej wyjaśnienia na stronie internetowej – rozstrzyga wątpliwości ortograficzne, posługując się słownikami języka polskiego (ortograficznym, etymologicznym, skrótów i innymi) – wykorzystuje wiedzę o zasadach ortograficznych w pracy nad tekstem własnym i cudzym; dostrzega i koryguje błędy ortograficzne	– szerzej omawia każdą z zasad polskiej ortografii, podając przykłady – analizuje błędy ortograficzne, odwołując się do właściwych zasad